

УДК [930.253:94](477.43)"17"

В. Г. БЕРКОВСЬКИЙ*

**ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІСЬКОГО ЖИТТЯ
ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ВОЛИНИ НА ПОЧАТКУ XVIII ст.
(на прикладі Старого та Нового Заслава)**

Публікуються документи, що висвітлюють правовий статус міських громад Старого та Нового Заслава на початку XVIII ст. – привілей цеху слюсарів та ковалів (1724 р.) та привілей на міське самоуправління (1727 р.).

Ключові слова: Заслав; Сангушко; цех; міські права; вїйт; правові норми.

Джерельна база урбаністичних студій в останні десятиріччя зазнала значних якісних змін, що пов'язано, в першу чергу, з уведенням у науковий обіг багатогранного комплексу міської документації. Цілком очевидно, що першість у даному напрямку утримують такі центральні українські міста, як Київ та Львів¹. Разом з тим не можна не відзначити й значну кількість джерельних публікацій щодо історії розвитку менших міст України, в першу чергу міст волинського регіону, наприклад, Острога, Олики, Луцька чи Заслава². Щоправда опубліковані масиви джерел стосуються майже виключно періоду XVI–XVII ст., залишаючи поза увагою XVIII ст. В той же час збережені документи більш пізнього походження дозволяють по-іншому оцінити ті процеси, що відбувалися на теренах Правобережної України, визначити характерні риси формування міського простору у всіх його вимірах. У цьому контексті зацікавлення викликають питання правового оформлення міського управління, меж взаємодії міського самоуправління та влади власника міста у випадку приватновласницьких міст, одним із таких і був Заслав.

Зазвичай у історіографії вважається, що середина XVII – початок XVIII ст. стала для Заслава переломним моментом в історичному розвитку. З одного боку, на це вплинули часті зміни власників міста, перехід з-під влади Заславських до Любомирських і пізніше до Сангушків, а з іншого – події Визвольної війни 1648–1654 рр. і наступна за цим руїна. Зокрема, у 1648 р. Заслав з околицями був спалений військами Богдана Хмельницького. Про надзвичайно великий рівень даних знищень говорить той факт, що ще на початку 1700-х рр. згадувалося: через “бунти козацькі і воєнну революцію спустошення Заславського князівства було настільки велике, що місто Заслав практично пус-

* *Берковський Владислав Георгійович* – кандидат історичних наук, директор Центрального державного архіву зарубіжної україніки.

лею зостав, без доброго урядування та нагляду”³. Подальші військові знищення лише призвели до того, що місто знаходилося на межі розорення. Зокрема, у 1702 р. Старий та Новий Заслав і навколишні села вкотре знищуються повсталим людом. У 1704 р. Старий Заслав спіткала велика пожежа, в результаті якої повністю знищились вогнем 6 єврейських та 1 християнський шинок, всі міські винниці⁴.

Приймаючи у 1710 р. як посаг Заслав з околицями підскарбій литовський Павло Кароль Сангушко розпочинає тривалий процес відбудови міста. Щоправда, як найбільш прибуткова частина з володінь князів Заславських, Заславщина став основою для відбудови та впорядкування всіх інших сангушківських маєтків⁵. Особливо помітним це стає з 1721 р., коли після бездітної смерті в 1720 р. Олександра Домініка Любомирського⁶ та після угоди в польському місті Вомборк (т. зв. “kombinacji w Wąborgowie”) між адміністраторами острозької ординації: люблінським воєводою Яном Тарлом, підскарбієм ВКЛ Станіславом Понятовським⁷ та надвірним маршалком литовським Павлом Каролем Сангушком, маєтності Острозької ординації було надано малолітньому синові Сангушка – Янушові Олександрю. Таким чином, отримавши лише право опіки та адміністрування над Острозькою ординацією Павло Сангушко розпочинає процес відбудови всього домену⁸.

У першу чергу зміни позначилися на соціально-економічній сфері. Зокрема, значно модифікувалося бачення власниками своїх маєтностей, які мали стати провідними центрами товарного виробництва. Так, наприклад, у 1746 р. у Старому Заславі зводиться нова броварня, значно перебудовується й саме місто⁹. Також звертається увага на поживавлення торгівлі, робиться невдала спроба повернення статусу одного з провідних центрів внутрішньої та зовнішньої торгівлі Волинського воєводства. Підтвердженням цього є й той факт, що в перелікові головних ярмарків Речі Посполитої періоду 1777–1788 рр. заславські ярмарки відсутні¹⁰. Так, у 1753 р. заславські міщани відзначали, що хоча й було розпорядження князя Павла-Кароля Сангушка, щоб під час ярмарків та на ярмарки людей до Заслава запрошувати – “był rozkaz jaśnie oświeconego pana, aby podczas jarmarków i na jarmarki ludzi zachęcać do Zaslawia”¹¹, але через дії адміністраторів заславського князівства місцеві ярмарки занепали, оскільки “купці не заїжджають і людям шкода, бо мусять задарма продавати – через це й занепад міста”¹².

Поряд із ярмарковою торгівлею занепадає й торгівля на місцевому локальному ринку, межі впливу якого збігалися з кордонами заславського ключа. Представлений, в першу чергу, заславськими торгами, які відбувалися двічі на тиждень, даний ринок не користувався великою популярністю у населення навколишніх населених пунктів. Зокрема, про це говорить відсутність на торгах приїжджих купців та покупців з віддалених міст та сіл¹³. Більш того, вже в середині XVIII ст. відзна-

чається мала зацікавленість міщан-християн торгівлею, яка практично зосереджується в руках єврейських купців та крамарів. Щоправда, князі Сангушки активно применшують роль єврейського купецтва, забороняючи останньому купувати та утримувати крамниці та магазини на нововідбудованому ринку¹⁴.

Розглядаючи розвиток торгівлі Заславського маєтку в XVIII ст., слід відзначити, що в зв'язку з передачею Заслава та навколишніх сіл у оренду, а також через перенесення резиденції до сусідньої Славуті значно погіршуються умови провадження торгівлі. В першу чергу це відбулося на становищі крамарів-євреїв. Так, наприклад, адміністратори заславського маєтку в 1740 р. примушували заславських різників купувати м'ясо за завищеними цінами¹⁵. У 1770-х рр. орендарі Заслава примушували місцевих купців-євреїв купувати за значно завищеними цінами шкіри та оселедці, накладали на них нові обтяжливі оплати¹⁶. Очевидно, що зростання закупівельної ціни автоматично підвищувало й ціну продажу. На це, зокрема, вказували у 1753 р. заславські крамарі у зверненні до адміністрації заславського маєтку та княгині Барбари Сангушко. Врешті-решт намагання адміністрації отримати якнайбільше прибутків від діяльності купців та крамарів призвело до ситуації, коли "перед тим з цілого заславського ключа з'їжджалися орендарі до Заслава на свята і приносили значні прибутки місту. А як встановили такси на товари, то відразу в переддень свят, різники з слугами по шляхах поставали та вози купецькі обшукували і, як м'ясо знаходили, то його конфіскували". З огляду на це крамарі та купці вирушали торгувати до інших міст¹⁷. Врешті-решт, аби унормувати та налагодити торгівлю, в 1771 р. купці та крамарі міста Заслава укладають "Розпорядок крамарів міста Заслава"¹⁸. Згідно з даним розпорядком за кожним з купців було закріплено право продавати лише певний вид товарів і суворо заборонено було продавати інші товари.

Цілком очевидно, що всі вище зазначені заходи князів Сангушків у Заславі не могли відбуватися виключно в економічній сфері, а мали торкнутися й інших, в першу чергу, юридичної. І дійсно, одним із перших заходів нових власників щодо відбудови Заславщини стала політика унормування діяльності міської влади Заслава, ремісників та купців. Так, наприклад, у 1724 р. подружжя Сангушків видає привілей на створення та діяльність цеху слюсарів¹⁹. Згідно з привілеєм кожен цех мав складатися з двох цехмістрів – старшого та молодшого, вибори яких мали відбуватися на Зелені свята²⁰.

Трьома роками пізніше, 20 травня 1727 р., оголошується привілей на міське управління, в якому визначаються основні принципи місцевого самоуправління. Зокрема, унормовано вибори в'їтів у Старому та Новому Заславі, питання оподаткування, повинностей та діяльності міщан. Наприклад, ремісників було звільнено від роботи на користь зам-

ку. Крім того врешті унормовано було взаємини міста та шляхетських юридик. Так, відзначаючи, що в юридиках мешкають люди, які “різною торгівлею бавляться”, привілей на міське самоуправління зобов’язує їх до сплати міських податків, зокрема, щотижневої міської вкладки²¹.

Результатом цієї діяльності стало повторне надання Заславу магдебурзького права. 12 грудня 1755 року польський король Август III надає Заславу “*ius theutonicum Magdeburgie*”²².

Підсумовуючи дану розвідку, слід зазначити, що дослідження та публікація джерел до історії міського самоуправління міст Південно-Східної Волині дозволяє не лише відобразити всю багатомірність історико-правового розвитку регіону, але й сформувати уявлення про ширший контекст взаємодії різних типів влад.

¹ Привілей міста Львова XIV–XVIII ст. Збірник документів / Monumenta Leopolitana (Львівські історичні пам’ятки). – Львів, 1998. – Т. 1. – 640 с.; Привілей національних громад міста Львова XIV–XVIII ст. Збірник документів / Monumenta Leopolitana (Львівські історичні пам’ятки). – Львів, 2000. – Т. 2. – 576 с.; Економічні привілей міста Львова XV–XVIII ст.: Привілей та статuti ремісничих цехів та купецьких корпорацій Львова / Monumenta Leopolitana (Львівські історичні пам’ятки). – Т. 4. – Львів, 2007. – 816 с.

² Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII століття / Упор. В. Атаманенко / Серія “Історичні джерела”, Т.1. – Острог, 2004. – 384 с.; Інвентарі Олицького замку XVII–XVIII ст. / Упор. В. Александрович. – Луцьк, 2007. – 276 с.; Александрович В. Інвентарі замків у Старому й Новому Заславі з XVII століття // Україна в Центрально-Східній Європі. – 2005. – № 5. – С. 533–557; Тесленко І. Заславська замкова книга як джерело до історії Південно-Східної Волині // Наукові записки Інституту археографії і джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ. – К., 2009. – Кн. 1. – Т. 19.

³ Archiwum Państwowy w Krakowie. Oddział I. – F. 637 “Archiwum Sanguszków”. – Teki arabskie (Далі – APK.AS.TA). – Teka 477. – Sygn. 9.

⁴ APK.AS.TA. – Teka 125. – Sygn.19

⁵ APK. AS. – Teki arabskie. – teki.440-442, 457, 464, 469, 479, 566-569, 582.

⁶ Półwiatek J. Majętność kolbuszowska w XVI – XIX wieku – rozległość i gospodarka dworska // Zeszyty naukowe wyższej szkoły pedagogicznej w Rzeszowie. – Rzeszów, 1998. – Nr 28: Seria społeczno-pedagogiczna i historyczna, t. 7. – S. 79.

⁷ Czerniakowska M. Stanisław Poniatowski // Słownik biograficzny Pomorza nadwiślańskiego, supl. II. – Gdańsk, 2002.

⁸ Луст П. Сангушка до С. Конопчинського. – Конопчыński S. Ordynacja ostrogska // Biblioteka warszawska. – 1873. – S. 20-22; Akta publiczne do interesu ordynacji ostrogskiej należące. – b. m., 1757. – K. 62, 196.

⁹ Skrabski J. Paolo Fontana. Nadworny architekt Sanguszków. – Tarnów, 2007. – S. 42, 90.

¹⁰ Grochulska B. Jarmarki w handlu polskim w drugiej połowie XVIII wieku // Przegląd historyczny. – t. LXIV. – 1973. – S. 811–818.

¹¹ Goldberg J. Żydowski handel detaliczny w Polsce w XVIII wieku. W świetle polsko-hebrajskiego “Porządku kramarzów miasta Zasławia 1771 anno” // Przegląd humanistyczny. – 1993. – R.XXXVII, № 4. – S. 48.

- ¹² APK.AS.TA. – Teka 21. – sygn. 4.
¹³ APK.AS. – Sygn. 541.
¹⁴ APK.AS.TA. – Teka 31. – sygn. 7.
¹⁵ APK. AS. – Sygn. 533.
¹⁶ Goldberg J. Op.cit. – S. 47.
¹⁷ APK.AS.TA. – Teka 21. – sygn. 4.
¹⁸ Goldberg J. Op. cit, № 4.
¹⁹ APK. AS. – Teki arabskie (Далі – APK.AS.TA). – teka 10. – sygn. 1. – k. 7.
²⁰ APK. AS. – Teki arabskie (Далі – APK.AS.TA). – teka 10. – sygn. 1. – k. 7.
²¹ APK. AS. – Teki arabskie (Далі – APK.AS.TA). – teka 10. – sygn. 1. – k. 16.
²² APK.AS.TA. – Teka 166. – sygn. 15.

№ 1

Привілей слюсарського та ковальського цеху міста Старого Заслава, 1724 р.

Mając pomienony Sobie Władzy y Dyspozycio Włości y Dóbr Wolhyńskich y Ukraińskich Jaśnie wielmożnych Xiążąt Jchmosciów Pawła y Marey Anny z Lubomirskich na Ostrogu Zasławskiej Hrabiów na Białym Kowlu, Smolanach, Rakowie, Wiszniczu, Jarosławiu, Tarnowie Lubartowiczów Sanguszków Marszałków NN. Wielkiego Xystwa Litewskiego Pryncypatów y Dobrodziejów moich. Czynić jako y po innych Miastach. Tak w tym Mieście Xięstwa Zasławskiego Stołecznym. Jako najlepszą uczynić dyspozycio y porządek osobliwej Cechu Ślusarskiego y Kowalskiego do dalszej Woli y Dyspozycyi Jaśnie Oświeconych Xięstwa Jeh mościów Pryncypatów y Dobrodziejów moich. Takowy ustanawiam porządek.

A: Naprzód powinno bydz w Pomienionym Cechu Dwóch Cechmistrzów. Starszy i Młodszy, których błękia bydz powinna podczas Święta Zielonych Świątek Świętego Zasłania Ducha Świętego. Obesławszy się wszyscy bracia tego Cechu schodzić się powinni do Swego Cechmistrza y tam kogo Pan Bóg poda do Serca obrać Powinni do musz... te błękie swoje Władzy y wiadomości zamkowej. Który powinni obserwować w Roku Mszy Świętych za duszę zmarłe Cztery y każda Msza Święta bydz powinna Dnia Dziesiątego Stycznia w Pierwszym Kwartale, w Drugim zaś zmarłe dnia Dziesiątego Kwietnia, w Trzecim Kwartale dnia dziesiątego Lipca, a w czwartym kwartale dnia dziesiątego Października. Do których Mszy Świętych co kwartał świec dwie woskowych pultorafuntowych, y któryby niemał bydz z Braci albo Sióstr w kościele na tey Mszy Świętej tedy do Cechu wniesć na wosk groszy sześć nadać Także gdy któremu Bratu albo Siostrze Dziecie miałoby umrzeć tedy ciz Bracia powinni puść z Świecami zahalem y wszelki porządek koło ciała uczynić y pochować, a w niedostatku Brata albo Siostry któryby miał umrzeć tedy swoim kosztem Cech powinien pogrzeb podjąć y sprawić. Pod czas Święta Bożego Ciała to się Surowo zaleca się y przykazuję aby przez Cały tydzień tak rano, jako y w wieczór na mieszorze byli wszyscy Bracia na Nabożeństwie pod winami na Cech który nie będzie groszy dziesięć którego by dnia niemał bydz Brat z świecami, Także pod Chorągwi aby wszyscy szli z świecami y z swielko w dzień Pierwszy procesji y Chorągiew bydz powinna we wszelkiej obserwacyi konserwowana u Cechmistrza Starszego Gdy zaś ustępuje Cechmistrzostwa Tedy y Chorągiew oddać powinien. Fundusz zaś y postanowienie skąd mają bydz na świece, Tedy powinni się wszyscy składać na to. Kto by zaś niemał obserwować Brata Starszego Cech-

mistrza y kiedy Cyche poszle po Braci a niemal który stanąć w cechu y kiedyne zwada stanie potoczna Między Braci, tedy bydz powinna uspokojona w Cechu bez Cechmistrza Starszego y Młodszego pod wolno Apellacio do Zamku a na takowego nieposłusznego tey Dyspozyciey Funt wosku do Cechu a na Zamek Dziesięć grzywien rygoru naznacza się. Te zaś Grzywny Zamkowe do porządku y obrządku kościoła tego wyżej wyrażonego żeby zato Cosprawki na Chwałę Boski Braci powinni by do której to mojej Dyspozycyi Cechu pomienionego Pilna Ahędencia Zwierzchności Zamkowej we wszystkim rekomenduje się Ad lutym większej wagi y wiary ten Skrypt podpisem ręki własnej przyzwyklej stwierdzam pieczęcią Dukt w Zasławiu 27 Januaris Anno Dni 1724.

APK. AS. Teki arabskie. Teka 10, plik 1. k. 7–v7.

№ 2

Привілей на міське управління Старого та Нового Заслава, 20 травня 1727 р.

Dyspozycja Miasta Starego y Nowego Zasławia z Woli y Ordynansu Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci Marszałka WXL Pana y Dobrodzieja przez kommissarzow niżej podpisanych uczyniona 20 maja 1727 Anno

I-mo.

Elekcja Wójtów Miast Obojga mają być w lat trzy w najpierwsze dni po Świątkach odprawione na których każde miasto obrać sobie będzie powinno Wójta jednego osiadłego trzeźwego y rozumnego. Te zaś elekcje mają być cum Scitu władzy Zamkowej et approbatione co im będzie Sine ulla Offerentia pozwolono Wójtowie zaś teraz tudzież y napotym od Pospólstwa obrani, jeżeliby który znalazł się miastu życzliwy y tak dobrze Rządzący się a żeby Pospólstwo całe onego sobie na drugie trzy lata uprosiło takiego niema Zwierzchność Zamkowa od urzędu tego oddalać ale owszem approbować.

2-do

Burmistrze ażeby dwaj corocznie w każdym mieście od Pospólstwa obierani byli którzy także powinni być trzeźwi rozumni y osiedli Jchże Elekcja czas ten co y dla obierania wójtów naznacza się.

3-tio

Jurysdykcja w Sądzeniu Spraw między mieszczan zachodząca według dawnych zwyczajów pozwala się y approbuje wójtom y urzędom miast obojga tak aby nie w przed Sprawy miejskie do Zamku szły aż po rozsądzeniu urzędu y wójtów od których apelacje ukrzywdzonym mają być do władzy Zamkowej dopuszczone.

4-to

Wójtowie aby mieszczan nie agrawowali ani bili ani jakim inszym sposobem szkodzili ale kto co zasłuży Secundum demeritum mają urzędowanie karać. W sądach zaś win brać y wyciągać większych nad sześć groszy nie powinni. Kto zaś co zasłuży więzieniem albo Pługami karany być powinien według Sprawiedliwości.

5-to

Dyspozycje Pieniędzy Podatkowych y Lenungowych zostawiają się przy Burmistrzach każdego miasta którymi dysponować każdy swoich kwartałów Burmistrz powinien będzie to jest staromiejski jeden przez dwa kwartały pierwsze drugi przez dwa kwartały drugie Starego miasta pieniądze będą mieć dyspozycją. Tymże sposobem y Burmistrze Nowomiejscy obydwaj rządzić się będą. Pieniędzy zaś wszystkich Percepty y Expensyi każdego miasta porządnie konnotowane być mają na

jedną rękę przez Burmistrzów, a na drugą rękę przez Pisarzów miejskich dla doskonalszej werifikacyi y co miesiąc przed wójtem y urzędem także Pospółstwem powinien się każdy Burmistrz rachować przed władzą zaś Zamkową mają w pół roku każdy z swoich kwartałów oddawać rachunki.

6-to

Co zaś opisaną y wykonnotowaną miast obojga expense zostanie się superaty z wybranej sumy według sympli tygodniowej miast obojga nad expensy tedy tej summy na żadne insze potoczne expensa Burmistrze wydawać nie powinni, które to Expensa nie mają bydz od JmPana Gubernatora pozwalane chyba strzeż Boże in casu jakiej Rewolucji, ale ta Summa co roczna remanentowa mają zostawać przy Burmistrzach w skrzynie na co wójtowie powinni będą mieć, expensa aby nie gdzie indziej tylko w skrzynie lokowana była y za kluczami dobrze osiadłych Burmistrzów i Wójtów.

7-mo

Długów żadnych zaciągając miasta niepowinni ani od nich Prowizji płacić bez wyraźnej woli Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Jmci Dobrodzieja także splancać jeżeli by jakie był bez wiadomości Zamkowej nie mają.

8-vo

A że zaś dotąd wielką ciężkość y przeładowanie jednego nad drugiego Podatkami Pospółstwa miast Obojga przez nie porządne owych wypłacanie miały dla folgi płacenia tych podatków składka się tygodniowa postanawia według której co tydzień nie opuszczając nikomu mają Poborcy od Pospółstwa naznaczeni importować pieniądze do Burmistrzów tych których kwartały będą.

9-no

Składka zaś ta Tygodniowa teraz postanowiona ma trwać na Rok a po wyjściu tego ma bydz także podobna na drugi rok postanawiana od Roku do Roku którą tak mają postanawiać aby zszedłszy się Pospółstwa przed urząd każde Miasto swoje w ten czas urząd ma taxować siła który ma na tydzień płacić podług Substancji Jego. Po której u formowanej taxie Poborcy naznaczeni wzięwszy Regestr od urzędu spisany y od władzy Zamkowej approbowany powinni będą wybierać pieniądze co tydzień. a z wolnym nieposłusznym grabieniem ja jednak Grabież przepadać nie powinna y raportować do Burmistrza każdy z swego Miasta y do tego którego kwartały będą. Jako zaś ta składka teraz jest postanowiona tak y na dalszy czas według tej informacji sprawować się będą z tym dokładem że jeżeli się na tę składkę przed urzędami swymi nie zgodzili mają do władzy Zamkowej donieść y według dyspozycji Jm Pana Gubernatora Zakonczoną akceptować.

10-mo

Z tąd to pomiarkowanie extraordinaryjne exakcji postanawiać nie mają chyba in casu jakiej Rewolucji y to za wiadomością Jm Pana Gubernatora.

11-mo

Libertacje od Płacenia tej składki nie mają iść od wójtów tę się tylko za słuszne uznawają jako to pogorzałych, nowobudujących się y osiadających, nowożeńów którzy za wiadomością Zamkową mają mieć folgę od płacenia do czasu naznaczonego.

12-do

Porządek w Miastach ma bydz doglądany przez urzędy y każdy Burmistrz w swoich kwartałach ma rewidować aby Garce po karczmach chleby na Rynku według słuszności były co jeżeliby się pokazało mało donieść do urzędu, urząd zaś tę chleby ma dysponować na szpitalu Garce zaś niesprawiedliwe kazać tlić y palić jednak za wiadomością Zamkową.

13-tio

Straż nocna dla bezpieczeństwa od ognia jako też od kradzieży ma co noc bywać do której to y żydzi Miast Obojga przykładać się trzecim groszem mają. Na każdym zaś Domu Drabina ma bydz także wody na pogotowaniu beczka wszędzie osobliwie jednak na tych Domach gdzie są rynny aby na Rynnach wody Beczka stała w małych zaś domkach aby kominy były na wierzch wywiedzione y dobrze opatrzone. Mają tego dozierać Burmistrze każdy w swoich kwartałach miast obojga y we dwie niedzieli rewidować a jeżeliby były gdzie zepsowane mają nakazać aby jako najprzędziej sporządzili a któryby tej dyspozycji nieposłuszny był ma bydz urzędownie karany więzieniem na dni trzy y znowu za nakazaniem tegoż urzędu powinien to wszystko jako najprzędziej sporządzić pod Pługami przez tenże Urząd nakazanemi. Dla większej ostrożności y obronienia od ognia ma bydz w każdym cechu po dwa haki z którymi to Hakami jako też y wodami z czym kto będzie mógł wszyscy od Cechów swoich powinni jako najprzędziej pospieszać pod czas przypadku ognia pod karą wyż pomienioną.

14-to

Akcydensa Miejskie kamienne y mostowe lubo do arendy przyłączone jednak że wojci do tych czas odbierali od arendarzów Summe y kwotę pewną te y teraz odbierać będą powinni z których to pieniędzy insza nie ma bydz expensa okrom na reparacje mostów y Bram.

15-to

Palisady na wałach miast obojga jako dzielnice idą zawsze opatrywać Burmistrze każdy w swoich kwartałach mają aby nie po rujnowane były.

16-to

Pola jako każdy ma swoje włoki y lany Inwentarzami opisane y sobie nadane ażeby zasiewał y ażeby na oziminy polach żadnej nie ważyli się zasiewać Jarzyny dla przeszkody w późnym sprzątaniu stadom y ażeby sami przez to szkody nie mieli ale w jednym polu oziminę a w drugim Jarzynę zasiewali.

17-mo

Szarwarki jako z dawna zwyczaj był aby na Groble odprawiali jeden dzień w tydzień kiedy tego potrzeba tak y teraz mają wszyscy odbywać ale jednak nie wszyscy w jeden dzień lecz jaka Dyspozycja Zamkowej władzy będzie aby zaś rano pospółstwo na tę Szarwarki wychodziło mają mieć o tym staranie wojci każdego miasta a jeżeli zaś zamiast Szarwarków do łasa posyłani będą, tam ilo dni zabawią tyle sobie dni za szarwarek rachować powinni będą.

18-vo

Wykłady wszelkie które przed tym nad słuszność przejmowane były tę się znoszą y niema się nikto ważyć więcej, dawać w sprawach do JM Pana Gubernatora zachodzących jako trzy ... y to w wielkiej jakiej sprawie pod karą jeżeliby to było dającemu dowiedziono.

19-no

Dwory szlacheckie tu w Zaslaviu będące ponieważ w nich różnymi handlami ludzie bawiący się mieszkają tę abhine do wszelkich miejskich podatków to jest do składki tygodniowej należeć powinni, Co zaś Dworek JM Pana Wysockiego ten ab certas rationes rezerwuje się do dalszej decyzji J.O.X. Jmci Dobrodzieja.

20-mu

Podymne ażeby miasta Chrześcijan y Żydów podług taryfy oddawali do JM Pana Gubernatora które stamtąd do Grodu odsyłane bydz ma.

21-mo

Podwody ponieważ dotąd bez pomiarkowania nie wszyscy odbywali przez co wielka krzywda niektórym była, zaleca się Panom Wójtom aby w tym mieli cir-

cumspekją ażeby nikomu krzywdy nie było y żeby ten który dalszą odprawi podróż miał przewagę w odprawieniu mniejszej podróży.

22-de

Rzemieślnicy wszelkiego kunsztu w miastach obydwóch znajdujące się jako przed tym od rzemiosła płacili tak y teraz wypłacać mają do Robot zaś żadnych Zamek ich pociągać nie ma chyba za zapłatę.

23-tio

Powinności wszelkie podatki zamkowe Posidzilne y czynsze jako dawnymi czasy według Inwentarzów oddawali też samę y teraz oddawać mają tudzież zaorki, oborki, zakoski, obkoski, zbieranie crescensy, dziesięcinę z pół pustych, dziesięcinę sienną, pszczelne, podwody pod miody, danne według dawnych dyspozycji odbywać będą.

APK. AS. Teki arabskie. Teka 10, plik 1. k. 11–16.

Публикуются документы, касающиеся правового статуса городских общин Старого и Нового Заслава в начале XVIII в. – привилей цеху слесарей и кузнецов (1724 г.) и привилей на городское самоуправление (1727 г.).

Ключевые слова: Заслав; Сангушко; цех; городские права; войт; правовые нормы.

There are published the documents concerning the legal status of the urban communities of Old and New Zaslav at the beginning of XVIII century - the Privilege of shop of locksmiths and blacksmiths (1724) and Privilege on the municipality (1727) in the article.

Keywords: Zaslav; Sangushko; shop; urban law; Voight; rule of law.